

Philippe Margotin en Jean-Michel Guesdon

THE ROLLING STONES COMPLEET

HET VERHAAL VAN DE 340 SONGS

W BOOKS

INHOUD

- 6_** Voorwoord
- 8_** De geboorte van een band
- 13_** Ian Stewart, de zesde Stone
- 14_** *Come On / I Want To Be Loved*
- 18_** Andrew Loog Oldham, uitvinder van The Rolling Stones
- 20_** *I Wanna Be Your Man / Stoned*

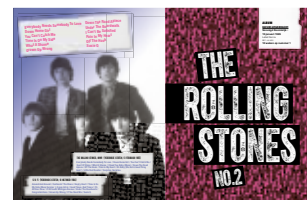
24

44

56

68

90

114

128

134

176

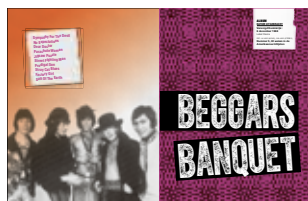
184

204

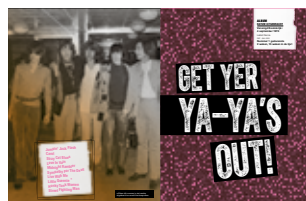
212

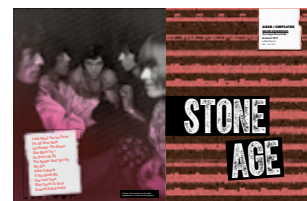
246

280

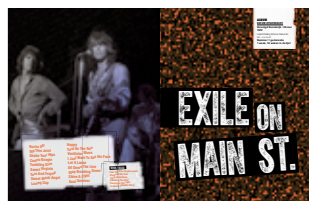
312

324

330

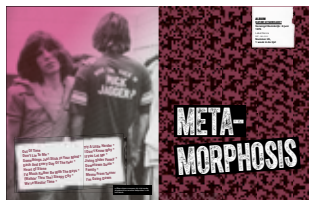
360

394

416

436

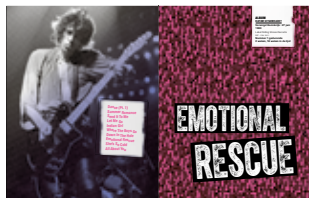
454

470

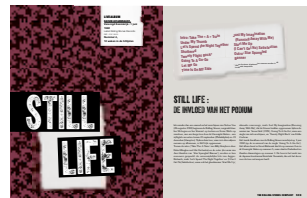
474

498

516

538

542

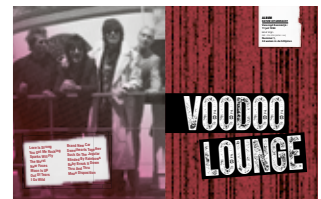
562

580

604

608

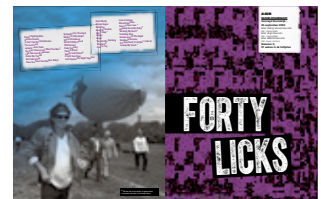
636

640

660

664

672

676

684

708

716

724

742_ Verklarende woordenlijst

744_ Register

750_ Bibliografie

De blonde engel
uit Cheltenham
die The Rolling
Stones oprichtte.

DE GEBOORTE VAN EEN BAND

Aan het begin van de lente van 1962 werd er Engelse rockgeschiedenis geschreven in het mistige Londen. Het begon allemaal met een toevallige ontmoeting, toen Mick Jagger en Keith Richards Brian Jones leerden kennen, een blonde engel die zo goed gitaar speelde dat hij uit Chicago leek te komen. De stenen rolden nog niet, maar waren al wel gevormd.

Het begon allemaal in de Ealing Club

'Ealing Broadway Station. Linksaf, het zebrapad over en dan de trap af tussen ABC Teashop en de juwelier. Zaterdag om 19.30 uur.' Dit berichtje in de *New Musical Express* van 17 maart 1962, Saint Patrick's Day, wees de weg naar de Ealing Club en het openingsoptreden van Alexis Korners band Blues Incorporated, 'het spannendste evenement van dit jaar', volgens het tijdschrift. De Ealing Club, in 42A The Broadway, Ealing, Londen W5, een wijk die tot dan toe bekend was om zijn filmstudio's, was net ontstaan uit de resten van de Ealing Jazz Club op aandrang van Alexis Korner en Cyril Davies. Zij wilden de blues promoten in een Londense muziekscene die nog steeds wat conformistisch was en niet verder keek dan (traditionele of moderne) jazz en skiffle.

Korner en Davies bespeelden respectievelijk gitaar en harmonica. Eind jaren veertig zaten ze bij Chris Barbers jazz-band en daarna traden ze op als duo in de clubs in Soho met repertoire van de zwarte bluesmannen uit de Verenigde Staten. Later zouden hun wegen zich scheiden. Nadat ze samen de band Blues Incorporated hadden opgericht, ging Davies daar in 1963 weg voor een traditionelere bluesvorm en richtte de Cyril Davies R&B All-Stars op. In mei 1962 bestond de bezetting van Blues Incorporated uit (naast de twee oprichters) zanger Long John Baldry, pianist Keith Scott, saxofonist Dick Heckstall-Smith, bassist Jack Bruce (de toekomstige bassist van Cream, die toen contrabas speelde) en ene Charlie Watts op drums.

Brian 'Elmo Lewis' Jones

In de loop van de dagen trok de band steeds meer bluesfans naar de Ealing Club. Een van hen was Brian Jones. Lewis Brian Hopkin Jones, op 28 februari 1942 geboren in Cheltenham, Gloucestershire, was de zoon van een luchtvaarttechnicus en een pianolarares. Jones had een IQ van 133 en was een hyperintelligent kind met een bijzonder talent voor saxofoon en gitaar. Maar hij verzette zich tegen elke vorm van discipline en in 1959 ging hij, tot groot ongenoegen van zijn ouders, van school af om door Scandinavië te reizen. Het feit dat hij in enkele maanden tijd twee vrouwen – een schoolmeisje van veertien en een getrouwde vrouw uit Cheltenham (Angeline) – zwanger had gemaakt, speelde ongetwijfeld een rol bij zijn plotselinge enthousiasme voor de Noord-Europese landen. Na terugkeer in Engeland speelde Brian een tijdje altsaxofoon bij de plaatselijke band Ramrods, voordat hij in 1961 Cheltenham voorgoed verliet en zich in Londen vestigde met de moeder van zijn derde kind, de pas vijftien jaar oude Pat Andrews. Daar kwam hij terecht in de bluesscene, die nog in zijn kinderschoenen stond, en speelde hij af en toe met Alexis Korner.

Op 7 april 1962 had Brian Jones zich net weer aangesloten bij Blues Incorporated voor een optreden onder het alias Elmo Lewis ('Elmo' als eerbetoon aan een van zijn idolen, de bluesman Elmore James). Toen hij 'Dust My Broom' begon te spelen met een geweldige slide-intro op zijn Hofner Committee, overdonderde hij iedereen. Vooral drie jonge muzikanten in het publiek waren onder de indruk. Zij heetten Mick Jagger, Keith Richards en Dick Taylor. 'Hij was de eerste die ik ooit elektrische slidegitaar hoorde spelen,' zegt Keith. 'Mick en ik vonden hem geweldig.'

Mick, Keith, Dick...

Michael Philip Jagger en Keith Richards zijn in 1943 geboren, de eerste op 26 juli en de tweede op 18 december, in Dartford, Kent, ongeveer vijftientwintig kilometer van Londen. Mick was

Alexis Korner (gitaar) en Cyril Davies, met Charlie Watts op de achtergrond.

EEN EXTRAVAGANT SHIRT...

De acetaatplaat van de drie opnamen van 27 oktober 1962 (26 oktober volgens Wyman) in de Curly Clayton Sound Studios werd in april 1988 verkocht op een veiling voor 6000 Britse pond. Deze was oorspronkelijk in het bezit van Tony Chapman en er wordt gezegd dat Brian Jones deze aan de verkoper had gegeven in ruil voor een... shirt. De plaat werd in 2003 doorverkocht voor 10.800 Britse pond.

de zoon van Eva en Basil 'Joe' Jagger, een gymleraar op een school in Dartford en de oudere broer van Christopher, die ook zanger zou worden. Het gezin behoorde tot de middenklasse en was conservatief met een kleine letter c: tradities zoals dank zeggen voor de maaltijd werden in ere gehouden en er gold een strikte discipline. De Jagers woonden eerst aan 39 Denver Road en verhuisden in 1954 naar de straat The Close in een veel 'respectabelere' wijk.

Keiths vader, Herbert William Richards, was elektricien en later, nadat hij ernstig beenletsel opliep bij de landing in Normandië, voorman bij een elektriciteitscentrale in Londen. Zijn moeder, Doris, demonstreerde wasmachines en voedde haar enige zoon op. Het gezin Richards woonde in een klein huis aan Chastilian Road, niet ver van Denver Road, en verhuisde later naar Temple Hill, een eindje weg van het centrum van Dartford.

Mick Jagger en Keith Richards zaten allebei op de Wentworth Primary School, maar volgden daarna verschillende opleidingen: de London School of Economics voor Mick en Sidcup Art College voor Keith. Op de ochtend van 17 oktober 1961 stonden ze toevallig allebei op het treinstation van Dartford. De toekomstige Stoneszanger had twee kostbare zaken bij zich die Richards' belangstelling wekten. Keith vertelt over dit beslissende moment: 'Of we snel vrienden werden? Als je in de trein zit met iemand die de plaat *Rockin' at the Hops* van Chuck Berry bij Chess Records bij zich heeft en ook *The Best of Muddy Waters* onder zijn arm, dan word je snel vrienden.'² Mick en Keith kwamen erachter dat ze niet alleen hun muzieksmak deelden, maar ook een gemeenschappelijke vriend hadden: Dick Taylor. Deze ex-leerling van het Sidcup Art College, geboren in Dartford op 28 januari 1943, was gitarist in de groep van Mick: Little Boy Blue and the Blue Boys. Vlak na hun ontmoeting kwam Keith bij de groep. De andere leden waren Bob Beckwith op gitaar en Alan Etherington (toen Mick Jagers beste vriend) op slagwerk. Er ontstond een band tus-

sen Keith en Mick toen Little Boy Blue and the Blue Boys hun eerste songs opnamen op een geïmproviseerde bandrecorder en de band naar Alexis Korner stuurden...

...en de anderen

Na Brian Jones' slidegitaardemonstratie op het podium in de Ealing Club praatten Mick Jagger, Keith Richards, en Dick Taylor even met hem. 'Volgens mij was Mick de eerste die met hem begon te praten en ontdekte dat hij zijn eigen band had, waarvan de meeste bandleden hem in de weken daarna in de steek lieten,'² zei Keith Richards. Later, op 2 mei 1962, zette Brian Jones een advertentie in *Jazz News* voor nieuwe muzikanten, vooral een harmonicaspeler en/of tenorsaxofonist, een pianist, een bassist en een drummer. Ian 'Stu' Stewart, een pianist die zeer bedreven was in boogiewoogie-ritmes en een groot bewonderaar van Duke Ellington en Ella Fitzgerald was, reageerde als eerste. Toen vond Brian gitarist Geoff Bradford. 'Ik had een band die Blues By Six heette,' zegt Bradford. 'We speelden in de Marquee Jazz Club. Die vent kwam naar me toe en zei: "Ik ben Brian Jones en ik wil een band oprichten. Doe je mee?"'¹ Bradford wilde het wel proberen, net als Brian Knight, de zanger-harmonicaspeler van Blues By Six, die zich al snel daarna terugtrok. In juni 1962 nodigde Ian Stewart de nieuwe zanger van Blues Incorporated, ene Mick Jagger (die net bij Alexis Korner's band zat), uit om naar een repetitie te komen en Jagger ging erheen met Keith Richards en Dick Taylor op sleeptouw. Dit leidde tot een hereniging met Brian. Bradford, die niet dezelfde hartstocht voor Chuck Berry deelde, verliet de groep ook.

The Rollin' Stones: bluesmannen van achttien

The Rollin' Stones (de naam was Brians idee, als eerbetoon aan Muddy Waters) waren geboren. Of in elk geval de eerste incarnatie van de band die bestond uit Brian Jones (gitaar, har-

De Stones spelen 'Come On' bij hun eerste optreden in *Ready Steady Go!* op 23 augustus 1963.

COME ON

Chuck Berry / 1'50

SINGLE

Come On / I Want To Be Loved

DATUM UITGEBRACHT

Verenigd Koninkrijk: 7 juni 1963

REF : DECCA F 11675

Muzikanten

Mick Jagger : zang

Keith Richards : slaggitaar

Brian Jones : harmonica, achtergrondzang

Bill Wyman : bas, achtergrondzang

Charlie Watts : drums

Opname

Olympic Sound Studios, Londen : 10 mei 1963

Techniek

Producer: Andrew Loog Oldham, Eric Easton

Geluidstechnicus : Roger Savage

Mick Jagger paste de tekst van 'Come On' iets aan en verving de zin 'Some stupid jerk' in Chuck Berry's versie door de woorden 'Some stupid guy'.

Ontstaan

Begin mei 1963 sloten Eric Easton en Andrew Oldham met Brian Jones, als leider van de groep, een driejarige managementovereenkomst. Op 10 mei betrad de Londense band de Olympic Sound Studios in Carlton Street, midden in de Londense wijk West End, voor hun eerste officiële opnamesessie. Oldham had de studio al geboekt op 2 mei: 40 Britse pond voor drie uurtjes. De assistent-technicus, Roger Savage, herinnerde zich dat hij gratis had gewerkt, maar hij kreeg toen vijf pond per uur: 'Ik stemde ermee in om ze op een avond gratis op te laten nemen, omdat hij geen geld had. Dus we slopen laat op een avond Olympic in. (...) We zetten alles op en deden vrij snel vier songs.'⁵ Zo werd er op 10 mei dus een aantal nummers opgenomen. In haar boek over Brian Jones noemt journalist Laura Jackson¹⁰ een fantastische versie van 'Dust My Blues' (van Elmore James), met Brian Jones op slidegitaar. Maar het nummer 'Come On' werd gekozen als A-kant van deze eerste single.

'Come On' is een nummer van Chuck Berry dat de rock-'n-roll-pionier uitbracht in oktober 1961, maar dat niet in de hitlijsten kwam (anders dan de B-kant, 'Go Go Go', die op 38 kwam). 'Everything is wrong since me and my baby parted,' zingt Mick Jagger. Dit ligt ver af van het duistere, dreigende imago dat The Rolling Stones al waren begonnen te cultiveren en ook van de low-down blues, de 'muziek van de duivel' die ze gretig tot zich hadden genomen vanaf het moment dat ze in de clubs van Soho kwamen.

Waarom dan 'Come On'? Omdat dit nummer het potentieel had om het grootst mogelijke publiek te vangen. 'Het was Andrews idee: een sterke single, zodat ze ons een album zou-

Mick Jagger in 1964. Baan: leadzanger van The Rolling Stones!

VOOR STONESFANATEN

Nadat The Rolling Stones 'Come On' hadden geplaybackt in *Thank Your Lucky Stars*, snelde de producer van het programma naar Oldham en adviseerde hem om 'die lelijke leadzanger met die dikke lippen te dumpen'. Pianist Ian Stewart deed niet mee aan dat eerste televisieoptreden van de groep op 7 juli, omdat hij in mei al uit de bezetting was gehaald door de onverbiddelijke Oldham.

den laten maken, wat toen een voorrecht was,¹¹ zegt Keith Richards. Eén ding staat vast: Jagger en de andere bandleden vonden dit nummer vreselijk en speelden het onder dwang (playbackend) bij hun eerste televisieoptreden op 7 juli 1963 in het programma *Thank Your Lucky Stars* (ook nog eens gekleed in zwart-witte pied-de-poulejasjes met een zwartfluwelen kraag). Vervolgens weigerden de Stones om het nummer op te nemen in hun setlist. Toen Oldham hierachter kwam in de Scene Club in Soho, werd hij woest: 'Hij werd gek toen we 'Come On' niet speelden en we kregen ruzie. Hij stond erop dat we het bij elk optreden speelden.'¹

Productie

Het is niet moeilijk te begrijpen waarom de Stones hun versie van 'Come On', niet zo goed en te pop vonden. In vergelijking met Chuck Berry's versie ontbeerde het groove en de groep lijkt statisch, zonder plezier en zonder hint naar hun eigen ware sound... Toch heeft hun cover een bepaalde charme. Het kader wordt gevormd door de combinatie van Charlie Watts en Bill Wyman, waarbij Wyman de intro begint met een fantastische, zeer precieze en percussieve baslijn op zijn Dallas Tuxedo. Keith Richards biedt een goede ritmische structuur met veel reverb op zijn Harmony H70 Meteor. De sound en frasering van Brian Jones' bijdragen op zijn Hohnerharmonica doen op een bepaalde manier denken aan John Lennon en Mick Jagger zingt de tekst zelfverzekerd en met een stemtextuur die hij ook nu nog heeft. Zijn zang is gedubbeld door overdub, met achtergrondzang van Bill en Brian. Alleen Ian Stewart droeg niets bij en vertelde later dat hij niet speelde, omdat hij het nummer niet goed vond.

Aan het einde van de sessie van 10 mei vroeg John Savage aan Andrew Oldham om het mixen te doen. Oldham, die zijn vuurdoop als producer kreeg, riep uit: 'Ik weet geen snars van opnemen, of muziek.'¹² Toen ging Savage maar aan het werk. Dick Rowe en andere managers bij Decca luisterden naar de band en waren ietwat onthutst door het resultaat. Ze overlegden wat er moest gebeuren. Oldham: 'Dick Rowe stelde aan Eric [Easton] voor dat de Stones weer de studio in gingen met een "misschien beter gekwalificeerde producer"'¹⁵ Dit was een klap in het gezicht van de ambitieuze Oldham, die toen net negentien was. De vijf Stones moesten alles opnieuw opnemen, deze keer in Decca's studio in West Hampstead. Die sessie was op 16 of 18 mei. Na de opname belde Mick Jagger Oldham en zei: 'Het ging niet goed. Het is zelfs nog erger dan de Olympic-sessie.' Rowe besloot uiteindelijk om de eerste versie uit te brengen, waarbij hij een opnamecontract met de Stones goedkeurde via Impact Sound.

De eerste single van The Rolling Stones lag op 7 juni 1963 in de winkels in het Verenigd Koninkrijk. Op 31 juli had deze de veelbelovende nummer 21-positie in de hitlijst bereikt. Misschien had Oldham dus toch gelijk gehad.

Oldham zat er niet mee om exemplaren van 'Come On' te kopen om de single hoger in de hitlijst te krijgen.

Het Londense vijftal op het Engelse platteland. De nieuwe sterren van de Engelse rock.

THE ROLLING STONES NO. 2: HET TWEEDE ALBUM VAN DE MEEST AMERIKAANSE BRITSE GROEP

Op 1 juni 1964 vertrokken The Rolling Stones uit Londen voor hun eerste tournee in de Verenigde Staten. Het door Andrew Oldham zorgvuldig gecreëerde 'bad boy'-imago intrigeerde en lokte weliswaar de paar honderd fans die hen begroetten op John F. Kennedy Airport, maar de gevestigde orde en bepaalde delen van de amusementswereld heetten de groep niet echt welkom. Bij hun optreden in het tv-programma *Hollywood Palace* op 3 juni trakteerde Dean Martin hen bijvoorbeeld op pittige opmerkingen om de lachers op zijn hand te krijgen en grapte dat hun haar niet lang was: 'Ze hebben gewoon een laag voorhoofd en hoge wenkbrauwen.'²⁷ Daar voegde hij aan toe: 'Dat is de vader van The Rolling Stones. Hij probeert nu zelfmoord te plegen,'²⁷ waarmee hij duidde op een trampolinespringer die ook te gast was in het programma.

De tournee, die vanuit Londen was georganiseerd door Eric Easton, begon op 5 juni in San Bernardino, Californië en eindigde op 20 juni met twee optredens in Carnegie Hall in New York op 20 juni. Deze was deels succesvol: de band deed het geweldig aan de west- en oostkust, maar flopte volledig in San Antonio, Texas, waar het publiek zijn applaus bewaarde voor de lokale bands en de vijf Londenaren uitjouwde.

Maar The Rolling Stones zouden een paar maanden later toch teruggaan naar de Verenigde Staten voor een tweede tournee: dertien data en elf steden waaronder Sacramento, Californië en Chicago, Illinois, van 24 oktober tot 15 november. Charlie Watts zei: 'Amerika was een geintje toen we aankwamen, maar toen we er weggingen hadden we publiek en toen we terugkwamen hadden we er een hit. Het was zwaar, maar het publiek bleef groeien.'⁹

Het album

The Rolling Stones No. 2, geproduceerd door Andrew Loog Oldham, kwam in het Verenigd Koninkrijk uit op 15 januari 1965, met andere woorden drie maanden na *12x5* (16 oktober 1964, of 24 oktober volgens sommige bronnen) en een maand vóór *The Rolling Stones, Now!* (13 februari 1965), twee lp's die alleen op de Amerikaanse markt waren gericht. Dit betekende een duidelijke ontwikkeling na de eerdere albums van de Stones, omdat er drie van de vroege nummers van Mick Jagger en Keith Richards op staan, die door Andrew Oldham werden aangespoord om te schrijven: 'What a Shame', 'Grown Up Wrong' en 'Off the Hook'. Muzikaal klinkt deze lp echter als een logische opvolger van de vorige. Net als zijn voorganger is dit een andere bewerking van moderne blues en zwarte rock-'n-roll en vooral van Muddy Waters en Chuck Berry (Chess Studios speelde hier geen onbelangrijke rol bij). Maar tegelijkertijd kun je aan de vijf Londenaren merken dat er een wens is om nieuwe muzikale wegen te verkennen: soul in 'Everybody Needs Somebody to Love', 'Time Is on My Side' en 'Pain in My Heart' en moerasblues in 'Susie Q'. Daarnaast bevestigde Mick Jagger met dit tweede album dat hij zich kon aanpassen aan elke stijl en lieten Brian Jones en Keith Richards, ondersteund door een zeldzaam doeltreffende ritmesectie, zien dat ze elkaar echt aanvulden als gitaristen, als de alchemisten van een bluesrock van uitstekende sensuele intensiteit.

The Rolling Stones No. 2 was vanaf dag één een enorm succes het Verenigd Koninkrijk. Het stond tien weken op nummer 1 en bleef 37 weken achter elkaar in de hitlijsten staan. Ook de

1965

The Rolling Stones op het podium. Al snel de nummer één van de wereld.

versterkers. Ron Malo zou bij Chess een Universal Audio 610-paneel hebben gebruikt en had een geweldige galmkamer van Putnam & Co. (een van de parels bij Chess Studios), terwijl David Hassinger een Neve-paneel gebruikte en Neumann M49-, RCA 77-DX-, RCA 44-BX- en Shure-microfoons.

De instrumenten

The Rolling Stones investeerden in nieuwe muziekinstrumenten om dit tweede album op te nemen. Richards ruilde zijn Harmony Meteor H70 in voor een Epiphone Casino, een Gibson Les Paul uit 1959, een witte Fender Telecaster (die alleen Brian gebruikte tijdens de opnamen) en een zessnarige akoestische Framus Jumbo 5/97. Brian Jones hield zijn Gretsch G6118 Anniversary, maar kocht begin juli een prachtige Vox MKIII, een model dat meteen de bijnaam 'Teardrop' (traan) kreeg. De gitaristen waren aangesloten op Fender Showman- en Fender Concert-versterkers. Bill Wyman bleef op zijn Framus Star-basgitaar spelen en gebruikte af en toe een zessnarige Fender-basgitaar bij RCA Studios. Hij gebruikte Vox Foundation- en Fender Bassman-versterkers en plugde af en toe rechtstreeks in het mengpaneel in. Charlie Watts gebruikte bij Chess een Ludwig-drumstel van het huis, maar bleef bij de andere sessies trouw aan zijn eigen Ludwig 'Oyster Blue Pearl'.

Mick Jagger en Brian Jones gebruikten Hohner Echo Super Vamper-harmonica's. Stonestoetsenist Ian Stewart speelde op een Hammond B-3-orgel en een Steinway-piano. Bij de opnamen werden ook veel slaginstrumenten gebruikt, zoals tamboerijn, güiro, castagnetten en triangel.

Keith Richards² zegt dat Muddy Waters bij Chess een plafond stond te schilderen, terwijl Bill Wyman¹ dit specifiek tegenspreekt. De Stonesbassist beweert echter wel dat Muddy hen hielp om hun apparatuur de studio in te sjouwen.

De Vox MK III 'Teardrop' die een van Brian Jones' emblematische gitaren zou worden.

De 1959 Gibson Les Paul, een identiek model als degene die Keith Richards had.

TIME IS ON MY SIDE

Norman Meade / 2'58

Muzikanten

Mick Jagger : zang, tamboerijn

Keith Richards : slaggitaar, sologitaar, achtergrondzang

Brian Jones : slaggitaar

Bill Wyman : bas, achtergrondzang

Charlie Watts : drums

Ian Stewart : orgel

Opname

Chess Studios, Chicago : 8 november 1964

Techniek

Producer : Andrew Loog Oldham

Geluidstechnicus : Ron Malo

Voor de eerste paar persingen van het album, op zowel de Britse als Amerikaanse versies, werd 'Time Is on My Side' toegeschreven aan 'Norman, Meade' alsof dit de namen waren van twee schrijvers en niet het pseudoniem van één persoon. Om verwarring te voorkomen wordt nu de ware naam van de schrijver, Jerry Ragovoy, gebruikt.

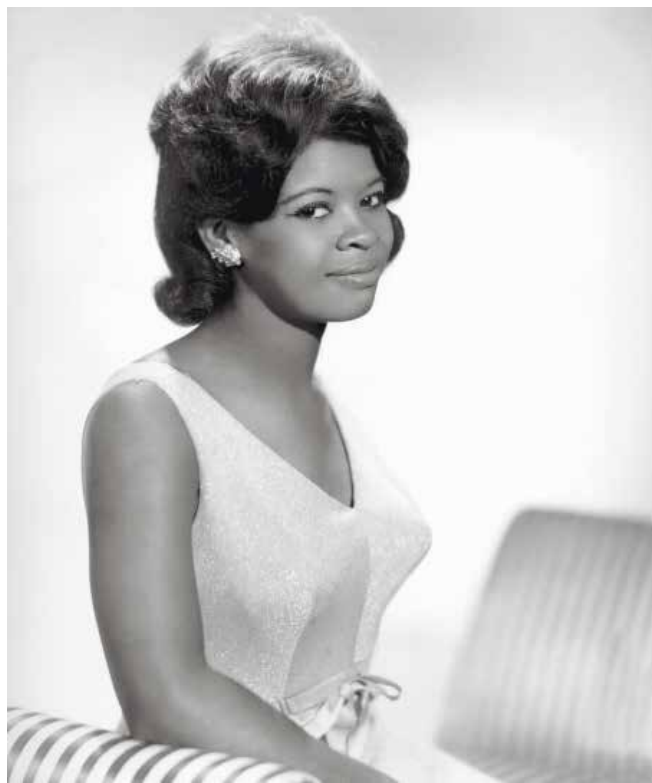
Ontstaan

Onder het pseudoniem Norman Meade schreef Jordan 'Jerry' Ragovoy 'Time Is on My Side' op verzoek van arrangeur Garry Sherman. Sherman wilde dat trombonist Kai Winding, op wiens sessies hij toezicht hield, zijn vleugels uitsloeg buiten zijn jazzpubliek. Hoewel deze eerste versie, van 3 oktober 1963, geen hit werd (ondanks uitstekende zang van The Gospelaire: Dionne en Dee Dee Warwick en Cissy Houston), inspireerde hij wel twee zeer geslaagde covers in het jaar erna. De eerste was van Irma Thomas, de 'Soul Queen of New Orleans' (als B-kant van 'Anyone Who Knows What Love Is [Will Understand]') en de tweede van The Rolling Stones, gezongen door Mick Jagger. 'Time is on my side, yes it is/Now you always say/That you want to be free/But you'll come running back,' zingt hij met de overtuiging van een ware soulzanger.

Productie

The Rolling Stones besloten om 'Time Is on My Side' op te nemen nadat ze in Los Angeles de bladmuziek hadden gekocht. Ze brachten twee versies van de song op plaat uit. De eerste was opgenomen bij hun sessie van 10 juni 1964 bij Chess (of bij de sessies van 24-26 juni 1964 in Londen volgens andere bronnen). Deze duurt 2:50 en begint met een orgelintro die wordt gespeeld door Ian Stewart op een Hammond B-3 in pure gospelstijl. Er zit veel reverb in de algemene sound en Jagger brengt de tekst met klagende stem en zijn kenmerkende zangstijl. Hij wordt ondersteund door Bill en Keith met achtergrondzang die niet altijd loepzuiver is (bijvoorbeeld Time, time, time op 2:14). Jammer dat deze harmonie niet beter was. Keith speelt slag- en leadgitaar (op zijn Epiphone Casino) en zijn solo in de brug ligt vrij dicht bij die in de versie van Irma Thomas. Maar hij is niet altijd ritmisch geslaagder (bijvoorbeeld in de coda vanaf 2:14) dan Micks zeer prominente tamboerijn, die hoogstwaarschijnlijk is overgedubd. Maar het nummer heeft een onmiskenbare charme en de Stones maken deze kleine gebreken tot iets moois waardoor hun cover een zekere aantrekkingskracht krijgt. Deze versie staat op het album 12x5, dat bestemd was voor de Amerikaanse markt. Hij werd zelfs uitgebracht als single en kwam op 5 december 1964 op 6 in de *Billboard*-hitlijst (de eerste top 10-hit van de Stones in de Verenigde Staten).

De tweede versie, die op 8 november werd opgenomen bij

Irma Thomas, alias de 'Soul Queen of New Orleans'. Een van haar grootste hits? 'Time Is on My Side'.

Chess Studios in Chicago, werd gebruikt voor het Britse album, *The Rolling Stones No. 2*. Deze keer begeleidt Keith Ians orgel in de intro. Het tempo is wat trager en Keith speelt, op zijn 1959 Gibson Les Paul, een heel goede solo met een zeer helder geluid uit zijn Fender Showman-versterker. De track klinkt veel droger dan de versie van 10 juni, dankzij meer spaarzaamheid bij het gebruik van de beroemde Chess-galmkamer. Jagger is niet meer zo prominent in de mix. Zijn stem is wat meer op de achtergrond, maar tegelijkertijd meer rock'n-roll. Ondanks enkele uitglijders (bijvoorbeeld 'To me' op circa 1:23), is de achtergrondzang zuiverder dan eerst. Bill zorgt voor een heel goede baslijn op zijn Framus Star-basgitaar die rechtstreeks op het paneel is aangesloten en die hij bespeelt met een plectrum. Charlie ondersteunt zijn collega's zelfverzekerd en zorgt ervoor dat deze versie minder slordig is dan de eerdere. De enige smet is de, wederom overgedubde, tamboerijnpartij die duidelijk niet in de maat is, vooral aan het begin van het nummer (luister rond 0:35). Brian, die zijn arpeggio's op de eerste opname speelde op zijn Gretsch Anniversary, gebruikt nu zijn Vox 'Teardrop'. Deze tweede versie van 'Time Is on My Side' laat zien welk goed werk de Stones hebben gedaan om zich een song eigen te maken en afstand te nemen van de originele versie. Ook het fraaie einde is opmerkelijk. Dat hoor je duidelijk ondanks de snelle fade-out.

Van links naar rechts: Bill op zijn Framus Star-basgitaar, Brian op zijn Vox 'Teardrop', Charlie op zijn Ludwig-drumstel, Mick zingt en Keith op zijn Gibson Les Paul.

VOOR STONESFANATEN

The Rolling Stones speelden 'Time Is on My Side' toen ze voor het eerst optraden in *The Ed Sullivan Show*. Na het programma zwoer de zeer invloedrijke Ed Sullivan dat hij ze nooit meer zou uitnodigen vanwege hun sjofele kleding en lange haar. Gelukkig hield hij zich niet aan zijn belofte!

UNDER MY THUMB

Mick Jagger / Keith Richards / 3'41

Muzikanten

Mick Jagger : zang

Keith Richards : akoestische gitaar, sologitaar, fuzzbas

Brian Jones : marimbass

Bill Wyman : bas

Charlie Watts : drums

Ian Stewart : piano

Onbekende muzikant(en) : vingergeknip, handgeklap

Opname

RCA Studios, Hollywood : 6-9 maart 1966

Techniek

Producer : Andrew Loog Oldham

Geluidstechnicus : Dave Hassinger

Mick Jagger belaagd door fans. De beproevingen van een rockster...

Ontstaan

De kritiek die The Rolling Stones over zich heen kregen toen ze hun vrouwen hatende en antifeministische kritiek gingen zingen, kreeg een nieuwe dimensie met 'Under My Thumb'. Deze keer gaat de hoofdpersoon niet weg bij zijn vriendin. Zij heeft zijn leven ellendig gemaakt en hij blijft bij haar om de rollen eindelijk eens om te keren. Hij is niet langer het speeltje van dit duivelse wezen, maar wordt in plaats daarvan een soort bazige Pygmalion. Het eerste couplet is verbazingwekkend duidelijk: 'Under my thumb/The girl who once had me down/Under my thumb/The girl who once pushed me around.' De verteller – Jagger zelf? – geniet van zijn wraak en in het hele nummer overheerst dit gevoel van genot. Het genoeg om die 'squirmin' dog' te zien veranderen in de liefste 'pet in the world', om met ijzeren hand over een meisje te heersen dat al veel te lang de overhand (ook in de slaapkamer?) heeft gehad! Deze zucht naar wraak op vrouwen die Mick Jagger en Keith Richards uiteten in 'Under My Thumb' zou zelfs de meest geharde feministen kwaad krijgen. De song moet worden gezien als nog eentje in een reeks provocaties en ook een tegendraadse houding tegenover de politiek correcte en progressieve bewegingen. Mick Jagger: 'Maar als je echt goed, maar niet te goed, naar de tekst luistert – 'under my thumb, a girl who once had me down' – snap je? Zo oneerlijk is het niet. Waarom zou dat op elk meisje slaan? Maar voor mij was het echt waar. Het is grappig als je erover nadenkt: die songs over adolescentie ervaringen waren heel adolescent.'⁴⁸ En de zanger van The Rolling Stones benadrukte dat nogmaals twee jaar later in *Rolling Stone*: 'Dat is teruggaan naar m'n tienerjaren!'²⁹ en zei dat het 'squirmin' dog'-ding bedoeld was om te provoceren: 'Dat was een geintje. Ik heb me nog nooit zo gevoeld tegenover iemand. Ik zou nooit iemand echt willen kwetsen.'²⁹ Dus het ging toch niet om Chrissie Shrimpton? Keith verklaarde het op een andere manier en schoof het af op de druk van fans die de bandleden achterna zaten tot in hun hotelkamers en de vermoeidheid van het constant toeren en concludeerde dat 'je gewoon zo werd.'¹¹

Productie

Sinds de dagen van 'Satisfaction', toen de groep enorm veel internationaal succes had, speelde Brian Jones steeds minder op de gitaar. Keith Richards vertelt: 'Ik weet niet of hij geen

Brian Jones bespeelt de marimba in 'Under My Thumb'.

WIE GOED LUISTERT...

Hoewel Brian Jones een extreem getalenteerde muzikant was, speelde ook hij nog wel eens een verkeerde noot. Bijvoorbeeld op de marimba op 3:09.

belangstelling meer had vanwege sterallures, maar het leek samen te vallen met zijn gebrek aan belangstelling voor de gitaar.¹¹ Brians enthousiasme voor allerlei soorten andere instrumenten dateert ook uit deze tijd. In 'Under My Thumb' speelt hij marimba die speciaal voor die sessie was gehuurd door Dave Hassinger. Deze nieuwe klank gaf het nummer zijn ware identiteit, net zoals de dulcimer deed bij 'Lady Jane'. Keith Richards betreurde het dat Brian er steeds vaker niet was, maar erkende later zijn grote waarde als hij wel op kwam dagen: 'Als hij er wel was en tot leven kwam was hij ongelooflijk. Hij kon elk instrument bespelen. Sitar in 'Paint It Black'. De marimba's in 'Under My Thumb'. Maar dan zie je die klootzak vijf dagen lang niet en we moeten nog steeds een plaat maken.'² Als gevolg verzorgt Keith alle gitaarpartijen in het nummer: lead-gitaar, akoestische gitaar en zelfs fuzz-basgitaar (met de Maestro Fuzz-Tone) op Bills Vox Wyman (vanaf 0:32). Bill speelt zelf een heel goede baspartij die aansluit op Brians marimbapartij, met een fantastische sound uit een van zijn twee basgitaren, de Framus Humbug of de Vox Wyman. Daarmee ondersteunt hij Charlies geweldige, Motown-achtige groove. Ian Stewart begeleidt zijn bandmaten op de piano en geeft Keiths gitaarspel meer inhoud met discrete maar efficiënte akkoorden. En Mick Jagger zingt de tekst met een stem die tegelijkertijd sardonisch, agressief en sensueel is en die

wordt versterkt door constante reverb. Het lijkt erop dat Mick ook verantwoordelijk is voor het vingergeknip in de intro en het handgeklap op de track (vast bijgestaan door Jack Nitzsche).

VOOR STONESFANATEN

'Under My Thumb' wordt geassocieerd met een zwarte dag in de geschiedenis van de band. Tijdens de slotakkoorden van dit nummer bij een optreden op het Altamont Festival (op 6 december 1969) werd een gewapende Afrikaans-Amerikaanse man, Meredith Hunter, die naar het podium toe liep, gedood door Hells Angels die waren ingehuurd als beveiligers.

Anita Pallenberg:
een net zo
tumulueus leven
als de carrière
van The Rolling
Stones.

ANITA PALLENBERG, BLONDE MUSE, BLACK QUEEN

Tijdens hun vierde Europese tour in 1965, die plaatsvond tussen 11 en 17 september, deden The Rolling Stones West-Duitsland en Oostenrijk aan. Op 14 september gaven ze twee concerten in München. Bij een daarvan was een beeldschoon 21-jarig model aanwezig. De jonge vrouw had alleen maar oog voor Brian Jones; ze was diep onder de indruk van zijn verschijning. Die vrouw was Anita Pallenberg. 'Zo heb ik Brian leren kennen,' vertelde ze ooit. 'Hij was de enige van de Stones die de moeite nam om met me te praten. Hij kon zelfs een beetje Duits.'¹⁰ Mick en Keith 'waren schooljongens, vergeleken met hem,' voegde ze eraan toe. Tegelijkertijd merkte ze dat Brian extreem kwetsbaar was en het niet goed met de andere bandleden kon vinden. Anita: 'Hij zei: "Kom, blijf bij me van nacht. Ik wil niet alleen zijn." Dus ging ik met hem mee. Hij heeft bijna de hele nacht gehuild. Wat er ook gebeurd was met de andere Stones, hij was er helemaal kapot van.'¹⁰ Dit was het begin van de romantische idylle tussen Anita en Brian...

Van Brian naar Keith

Anita Pallenberg werd op 6 april 1944 geboren in Rome, twee maanden voordat de stad werd bevrijd door de geallieerden. Haar vader, Arnaldo Pallenberg, was Italiaans en een liefhebber van klassieke muziek, die voor de oorlog een reisbureau runde. Haar moeder, Paula Wiederhold, was Duits. Anita ging als kind naar een Duitse kostschool, totdat ze in 1960 werd weggestuurd – maar niet voordat ze vier talen vloeiend had leren spreken. Ze studeerde een tijdje geneeskunde en vervolgens schilderijenrestauratie en grafische vormgeving, maar verdiende haar geld als model en reisde veel. Brian Jones beschouwde Anita Pallenberg, die ook nog zijn passie voor Marokko deelde, aanvankelijk als de ideale vrouw. Het duurde echter niet lang voordat het stel in een zelfdestructieve cyclus van drugs, alcohol, ruzies, verzoeningen, nog meer ruzies en zelfs geweld belandde. Bovendien ontdekte Anita dat Keith stiekem verliefd op haar was geworden. Tijdens een reis naar Marokko in februari 1967 nam zij het initiatief; Brian was op dat moment met spoed opgenomen in een ziekenhuis in Frankrijk vanwege een longontsteking. Keith: 'We beseften dat we een "onhoudbare situatie" creëerden en mis-

schien zelfs het voortbestaan van de band in gevaar brachten. We besloten het rustig aan te doen, ons strategisch terug te trekken.'² Daar kwam echter niets van terecht en Brian ging steeds verder achteruit...

Anita en Keith: een verhaal van twaalf lange jaren, gemarkeerd door de geboorte van Marlon (1969) en Dandelion/Angela (1972), en vervolgens de dood van Tara (slechts tweeënhalve maand oud), maar ook door een reeks arrestaties wegens drugsbezit, onder andere in Toronto in 1977. En dan was er nog de Scott Cantrell-affaire. Cantrell, die als tuinman op Keith en Anita's landgoed in South Salem, New York, werkte, werd op 20 juli 1979 dood aangetroffen. Hij was slechts zeven-tien jaar oud. Hij zou zichzelf hebben gedood terwijl Anita lag te slapen in de slaapkamer. Er gingen de wildste geruchten rond: zou de jonge Cantrell, die een verhouding met Anita scheen te hebben, zichzelf hebben doodgeschoten toen hij Russische roulette met haar speelde...?

De Black Queen

Toen Keith Richards Anita Pallenberg aan het begin van de jaren tachtig verliet voor Patti Hansen, begonnen The Rolling Stones ook aan een nieuw hoofdstuk. Anita had meer dan tien jaar lang een niet geringe rol gespeeld in de geschiedenis van het Londense kwintet, mede door haar veronderstelde invloed op enkele nummers (zoals 'Sympathy for the Devil', 'You Got the Silver' en 'Angie'). Toen Richards erop werd gewezen wat een grote en belangrijke invloed ze heeft gehad op de band, beaamde hij dat: 'Dat komt doordat ze een bijzondere vrouw is [...] ze is een ongelooflijke chick. Zij heeft ons gevonden, via Brian...'¹¹ Naast haar rol in het epos van de Stones speelde Anita Pallenberg in talloze memorabele films, zoals *Mord und Totschlag* (1967) van Volker Schlöndorff, *Barbarella* (1968) van Roger Vadim, waarin ze de rol van de Black Queen (ook bekend als de Great Tyrant) speelde, *Dillinger è morto* (1969) van Marco Ferreri en natuurlijk *Performance* (1970) van Donald Cammell en Nicolas Roeg. Later, na een lange afkick-behandeling, switchte Anita van rock-'n-roll en film naar... tui-nieren. Zij overleed 13 juni 2017 in Chichester, Engeland

LITTLE QUEENIE

Chuck Berry / 4'33

Muzikanten

Mick Jagger : zang

Keith Richards : solo- en slaggitaar, achtergrondzang

Mick Taylor : slaggitaar

Bill Wyman : bas

Charlie Watts : drums

Ian Stewart : piano

Opname

Madison Square Garden, New York :

28 november 1969 (1^e concert)

Techniek

Producers : The Rolling Stones, Glyn Johns

Geluidstechnicus : Glyn Johns

Opname : Wally Heider Mobile

Mick Jagger en Chuck Berry tijdens hun bezoek aan Madison Square Garden.

VOOR STONESFANATEN

In 1983, tijdens een aflevering van de aan Jerry Lee Lewis gewijde show *Salute!* van Dick Clark speelde de zanger-pianist 'Little Queenie', met Keith Richards op gitaar en zang en Mike Fleetwood op drums. Een geweldig moment!

Ontstaan

'Little Queenie' is een van de beroemdste nummers van Chuck Berry, hoewel het niet in de *Billboard*-lijst kwam toen het in 1959 werd uitgebracht. Vreemd genoeg was het de andere kant A van de single, 'Almost Grown', die succes had in de Amerikaanse hitparade (een bescheiden succes weliswaar: plek 32). De rock-'n-rollpionier houdt op 'Little Queenie' vast aan zijn vertrouwde formule van het bezingen van de jeugd. Het verhaal? Een tienermeisje maakt grote indruk als ze verschijnt: 'Ik kreeg een brok in mijn keel toen ze de hoek om kwam/Ik kreeg slappe knieën toen ze naar me keek en lief glimlachte,' zingt Berry. Maar de verteller is te verlegen om dit meisje van zijn dromen aan te spreken, vooral als ze 'voorovergebogen bij de platenspeler staat'. 'Little Queenie' is bijna een verplicht nummer in de Britse en Amerikaanse rockscene. The Beatles speelden het in 1962 in Hamburg, gevolgd door Eric Clapton, Savoy Brown, Rod Stewart, The Velvet Underground en... The Rolling Stones.

Productie

Tijdens het eerste concert van 28 november in Madison Square Garden zet Keith Richards 'Little Queenie' in met een behoorlijk zwaar ritme op zijn Gibson Les Paul Black Beauty (of wellicht zijn nieuwe Gibson ES 355). Vlak daarna komt een iets meer swingende Charlie Watts op zijn Gretsch-drumstel en dan volgt Bill Wyman op zijn Fender Mustang, met een helaas niet al te goed gedefinieerde sound. Verder is er een geweldige boogiewoogie-pianopartij te horen van Ian Stewart. De band is in vorm en dat is te merken, vooral omdat ze Chuck Berry's repertoire blindelings kunnen spelen. Dat is in elk geval wel de indruk die Mick Jagger geeft; hij bezielt het nummer vanaf de allereerste regel met het grootste gemak. Mick Taylor speelt de tweede slaggitaar (zijn Gibson SG Standard), maar klinkt helaas nogal zacht. Keith is te horen op de leadgitaar met enkele gevoelvolle frasen en een solo. Vergeleken met de originele versie is die van de Stones beduidend harder, met een meer dwingende beat. De opname is naar behoren en de verschillende gitaren zijn redelijk goed te onderscheiden; de band werd tijdens deze Amerikaanse tournee gesponsord door het bedrijf Ampeg, die versterkers ter beschikking stelde. Kortom, 'Little Queenie' is een les in rock-'n-roll, gegeven door de meesters.

1969

Ron Wood op gitaar en Mick Jagger op mondharmonica. Een reis door het land van de blues voor de Rolling Stones. En terug naar de oorsprong...

2016

BLUE & LONESOME : TER NAGEDACHTENIS AAN DE BLUES

Na het verschijnen van *A Bigger Bang* (2005) en de gelijknamige tour (2005-2007) zijn The Rolling Stones in contact gebleven met hun publiek. Op 29 oktober en 1 november 2006 staan ze op het podium van het Beacon Theatre in New York voor twee concerten ten gunste van de stichting van Bill Clinton. In 2010 brengen ze met een tussenpoos van een paar maanden het album *Exile On Main Street* (met nummers die in de jaren 1970 niet eerder uitgebracht zijn) en *Life*, de autobiografie van Keith Richards, uit. Het jaar daarop neemt Mick Jagger het album *Superheavy* op, samen met Dave Stewart, zangeres Joss Stone, Damian Marley en A.R. Rahman, twee maanden voor de heruitgave van *Some Girls* (ook weer met niet eerder uitgebrachte nummers uit 1977 en 1978). In 2012 zorgen de Stones voor de ene verrassing na de andere met een optreden in Le Trabendo in Parijs (25 oktober), twee optredens in Londen (november) en nog twee in Newark, New Jersey (december). Daarna lanceren ze het verzamelalbum *GRRR* (met twee niet eerder uitgegeven nummers: 'Doom And Gloom' en 'One More Shot'). Daarop volgen in 2014 de 14 On Fire Tour (Abu Dhabi, Japan, Australië, Europa), de Zip Code Tour in 2015 (Noord-Amerika) en in 2016, de America Latina Olé Tour, met een memorabel concert in Havana op 25 maart 2016. Ondertussen richt Keith Richards zich op 18 september 2015 direct tot zijn fans met zijn derde solowerk *Crosseyed Heart*.

Terug naar de basis

In oktober 2016 kondigen de Rolling Stones hun nieuwe plaat aan. Verbijstering alom! Het gaat niet om een album met ori-

ginele nummers (ze hebben op dat moment slechts voldoende opnames voor een half album), maar met covers. 'Voor mij is dit een eerbetoon aan al die mensen die van ons houden sinds we nog jochies waren,' legt Mick Jagger uit aan Jon Parales voor de *New York Times* (9 december 2016). De boodschap is duidelijk: de Stones zijn teruggekeerd naar de good old blues van hun prille begin, de muziek die ze speelden in Marquee en Crawdaddy, de tijdloze muziek die ze naar de top gebracht heeft. 'De blues zit in hun dna,' schrijft Richard Havers in het boekje dat bij de Deluxe editie van het album zit.

Het album heet *Blue & Lonesome* (naar een lied van Little Walter). Het bevat twaalf titels, twaalf nummers die doen denken aan de naoorlogse blues, zoals die van Little Walter, Howlin' Wolf, Willie Dixon en Jimmy Reed. Het bijzondere is dat ze titels uitgekozen hebben die nooit erg bekend zijn geweest bij het grote publiek. Een verstandige stap. De Stones zijn nooit beter geweest dan wanneer ze terugkeerden naar hun basis. En daar leveren ze het zoveelste bewijs van na een carrière van meer dan vijftig jaar. *Blue & Lonesome* komt op 2 december 2016 uit, is direct een succes en komt overeen met de verwachtingen van alle Stonesfanaten. Het komt op nummer 1 in twintig landen, waaronder Groot-Brittannië, de Verenigde Staten, Duitsland, Nederland en Japan, en op nummer twee in Frankrijk, Canada en Nieuw-Zeeland.

Het doel van The Rolling Stones was het 'promoten van blues in de hoop dat een nieuwe generatie fans die leert waarderen', aldus Mick Jagger. Een zeer geslaagde missie, evangelisatie misschien wel!

50 jaar, 340 songs. *The Rolling Stones Compleet* vertelt over het verloop van een halve eeuw het hele verhaal van "s Werelds Grootste Rock & Roll Band". Van de zelfgetitelde eerste plaat tot aan het back-to-roots bluescoveralbum *Blue & Lonesome*, onderweg stoppend bij eigenzinnige en onwegdenkbare platen als *Beggars Banquet*, *Sticky Fingers*, *Exile On Main St.* en *Goats Head Soup*.

The Rolling Stones Compleet vertelt insiderverhalen, noemt weinig bekende details achter het ontstaan van de nummers en vult dit aan met heldere overzichten van het productieproces en de technische aspecten. Ook komen de Stones zelf aan het woord. Het boek beschikt daarbij over meer dan 600 full-color en zwart-wit foto's, zowel officiële en iconische promotie- en actiefoto's door professionele rockfotografen, als intiemere portretten door amateurs.

Al met al is dit een nooit eerder gepubliceerde collectie, een chronologisch gearrangeerde reis langs de individuele nummers die rotsvast in de rock-geschiedenis gebeiteld staan. Een boek waar iedere Stonesfan zich uren mee zal kunnen vermaken.

WWW.WBOOKS.COM